

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.п.н Тодор Георгиев Галунов

На дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

по: област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки

професионално направление 3.3. Политически науки

Докторска програма: „Политически науки“

Автор: *Ваня Петкова Узунова*

Тема: *ПРЕХОДЪТ КЪМ ДЕМОКРАЦИЯ 2001 г. – 2009 г.: ПОЛИТИЧЕСКО ЛИДЕРСТВО, РЕФОРМИ, ВЪНШНА ПОЛИТИКА.*

Научен ръководител: *проф. д.н. Румен Кънчев, ПУ „Паисий Хилендарски“*

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № РД-21-1492 от 17.07.2024 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „ПРЕХОДЪТ КЪМ ДЕМОКРАЦИЯ 2001 г. – 2009 г.: ПОЛИТИЧЕСКО ЛИДЕРСТВО, РЕФОРМИ, ВЪНШНА ПОЛИТИКА“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование...

3. Социални, стопански и правни науки,

професионално направление 3.3. Политически науки,

докторска програма „Политически науки“

Автор на дисертационния труд е Ваня Петкова Узунова – (докторант на самостоятелна подготовка) към катедра „Политически науки и национална сигурност“ с научен ръководител проф. д.н. Румен Кънчев от ВУ ПУ „Паисий Хилендарски“.

Представеният от докторант Ваня Узунова комплект материали на електронен носител е в съответствие с Чл.36 (1) от “Правилника за развитие на академичния състав на ПУ”, включва следните документи:

- молба до Ректора на ПУ за разкриване на процедурата за защита на дисертационен труд;
- автобиография в европейски формат;

- протокол от катедрения съвет, свързан с докладване на готовността за откриване на процедурата и с предварително обсъждане на дисертационния труд;
- дисертационен труд;
- автореферат;
- списък на научните публикации по темата на дисертацията;
- копия на научните публикации;
- списък на забелязани цитирания;
- декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи;
- справка за спазване на специфичните изисквания на съответния факултет (само за докторантите зачислени до 04.05.2018 г.);
- Докторантката е приложила 10 статии, от които 4 в реферирани и включени в НАЦИД издания;

2. Кратки биографични данни за докторанта

Докторант Ваня Узунова е завършила философия в СУ „Св. Климент Охридски“, където получава и втора специалност „история“. Дългогодишен университетски преподавател. В периода 1989-1991 г. е асистент по философия в катедра „Обществени науки“ на НВУ „Васил Левски“, гр. Велико Търново. От 1993 г. до 2016 г. е асистент, старши асистент и главен асистент във ПУ „Паисий Хилендарски“. От 2016 г. е библиотекар в Университетска библиотека на ПУ „Паисий Хилендарски“. От 2017 г. е докторант на самостоятелна подготовка в катедра „Национална сигурност и политически науки“ към ФИСН на ПУ „Паисий Хилендарски“.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Темата за основните аспекти на българския преход към демокрация е многоаспектен и актуален. В този смисъл изследвания от докторанта проблем има своето място в модерната политическа наука. Проучванията на периода 2001 г. – 2009 г. допринасят за разкриване на трудностите и успехите по пътя на радикалната геополитическа и икономическа промяна в българската политика. Научното осмисляне на политическите събития помага за безпристрастната оценка на изминатия път.

Докторантката си поставя задачи: да изгради концептуалните основи на изследването, да се обосноват времевите граници на прехода; да проучи и представи, анализира, осмисли и оцени: политическото лидерство в Република България за времето от 2001 г. до 2009 г. (Си-

меон Саксбургготски и Сергей Станишев); най-важните реформи, проведени във вътрешната политика на Република България за периода 2001 г. – 2009 г., както и свързаните с тях базисни процеси; успехите във външната политика, водена от правителствата на Република България от 2001 г. до 2009 г., както и основните международни процеси, от които страната е част; да формулира изводи за периода и да изведе заключителна оценка за неговото място и значение в най-новата история на България.

Като задача е поставено и представянето на общ модел на предстоящата работа и да се изложат най-значимите досегашни идеи и възгледи. Това обаче по същество не е задача на изследването, а част от него.

4. Познаване на проблема.

От изложението се вижда, че докторантката отлично познава проблема, използва много и разнообразни източници при изграждането на тезите си. Последователна е в оценките си за позитивите от извършения преход в посока членство на РБ в ЕС и НАТО. Тя прилага и интерпретира данни от политологичните изследвания и теоретичните постижения на водещите български учени в тази проблематика. В тази връзка на моменти спестява някои от проблемите и нерешените въпроси на евроатлантическата интеграция в посочения период.

5. Методи на разработката

Докторантка си поставя за задача в хода на изследването да изведе както позитивните, така и негативните аспекти на изследваните процеси. В разработката са ползвани различни методи: емпирични, теоретични, специфични методи на социалните науки. Те позволяват постигане на поставената цел и получаване на отговор на задачите, поставени в разработката.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Темата е дисертабилна и е посветена на научен проблем, който не е достатъчно разработен от българската политическа наука.

Обемът е от 352 страници В текста има и 10 схеми. Използваните хартиени източници са 326, от които 311 заглавия са на кирилица, а 15 – на латиница. Използваните електронни източници са 95, от които 87 са на кирилица, а 8 – на латиница. Представени са 10 авторски публикации по темата на дисертационния труд, от които 9 са на български език и 1 – на английски език. Използваните източници свидетелстват за добрата научна осведоменост на докторанта по темата на изследването.

В изследването се прави политологичен анализ и се обобщават фактите и събитията. Ясно са очертани обекта, предмета, целите, задачите, основната изследователска хипотеза, изследователските методи и структура на работата. Те са защитими и съответстват за подобен род текст. Техническото оформление на текста съответства на общоприетите норми.

Авторката има 4 работни хипотези, като и четирите са свързани с приобщаването на страната ни към евроатлантизма:

1. Политическото лидерство на Симеон Сакскобургготски и Сергей Станишев във времето 2001 г. – 2009 г. е непълно, но е част от реализирането на основните цели на прехода.
2. Реформите във вътрешната политика в периода 2001 г. – 2009 г., продължават осъществяването на базисните цели на прехода, както и на демократично преустройство на българското общество и държава.
3. Успехите и проблемите във външната политика в етапа 2001 г. – 2009 г., както и свързаните с тях международни процеси, разкриват реализирането на ключовите цели на прехода, потвърждавайки революционния, радикален характер на демократичния прелом у нас. Те продължават политиката за приемане на Република България в НАТО (2004 г.) и Европейския съюз (2007 г.).
4. Периодът 2001 г. – 2009 г., въпреки допуснатите грешки, пропуски, слабости и пр., има позитивно място и значение в най-новата история на страната.

В структурно отношение дисертацията се състои от Увод, четири глави, заключение, списък на използваните източници. Спазени са изискванията на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в ПУ "Паисий Хилендарски".

В уводната част се прави своеобразно въвеждане в изследователското поле. В него се представя актуалността на разработката, дефинират се изследователския проблем, целта и задачите, формулират се авторската теза и работните хипотези. Определят се границите на проучването, общата му структура, както и други уводни аспекти.

В първа глава се полагат теоретичните основи на изследването. Извеждат се базисните общи понятия. Обосновава се разбирането за прехода към демокрация в Източна Европа, и в частност в България като революция. Представят се неговите основни цели - евроинтеграцията и цивилизационния преход. Изгражда се теоретико-логически модел на трансформациите в българското общество, определя се времевият им обхват и етапите им. Прави се обща ха-

рактеристика и концептуален модел на изследването, както и обзор на най-важните гледища по изследователския проблем.

Във втора глава се поясняват ключовите понятия за тази част от текста. Обосновават се теоретико-логическите модели, свързани с политическия лидер и политическото лидерство. Представят се факти и данни за политическото лидерство на Симеон Сакскобурготски и Сергей Станишев, като се акцентира върху етапа 2001 г. – 2009 г. Прави се съдържателен анализ на това лидерство. Аргументират се изводи и се извежда политико-историческа оценка.

В глава трета се дефинират основните понятия, необходими за този етап от изследването. Изработват се теоретико-логическите модели, свързани с вътрешната политика. С факти и данни се представят реформите в нея. Специфичен момент тук е, че се разглеждат само най-значимите реформи, както и процесите, които те пораждат във времето от 2001 г. до 2009 г. Извършва се обстоен анализ на вътрешната политика и реформите у нас в изследвания период. Формулират се изводи и се извежда политико-историческа оценка на разглежданите събития.

В четвърта глава се извеждат базисните понятия и се изграждат теоретико-логическите модели, нужни за тази фаза от проучването. Представят се факти и данни за ключовите направления, за успехите и проблемите в провежданата външна политика в периода 2001 г. – 2009 г., както и за най-значимите международни процеси, от които страната е част. Изработва се цялостен анализ на българската външна политика в проучвания етап. Дефинират се изводи и се извежда политико-историческа оценка.

В заключението се обобщават резултатите от извършеното изследване на политическото лидерство, вътрешната и външната политика в избрания времеви интервал. Формулират се изводи за реализирането на базисните цели на прехода, за радикалния характер на постигнатите изменения; за осъществената цивилизационна промяна на страната; за степента на реализиране на направения избор, за историческото и завръщане към Западния свят. Дефинират се заключителни изводи за етапа 2001 г. – 2009 г. от прехода към демокрация у нас. Извежда се заключителна политико-историческа оценка за мястото и значението на този период в най-новата история на страната.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Докторантката извежда следните приноси:

- За първи път в българската научна литература е изследван периодът 2001 г. – 2009 г., обхващащ аспектите на политическото лидерство, външната и вътрешната политика.

- Изследван е периодът 2001 г. – 2009 г. с акцент постигането на европейските цивилизационни ценности от България в контекста на членството ѝ в Европейския съюз.

- За първи път е изследвана необходимостта от съхраняване на българските исторически и национални традиции и разбирането им като важна част от процеса на европейска интеграция на България (2001 г. – 2009 г.).

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Докторантката представя 10 публикации, които са продукт на 8 доклада, изнесени на научни конференции, от които 2 международни и 6 национални и 2 статии, публикувани в научни трудове на Съюза на учените в България. Една от публикациите е на английски език, а другите 9 на български. Всичките публикации имат връзка с темата и естествено предхождат представения докторат. Четири от тях са в реферирани в НАЦИД издания. Не са използвани при друга процедура и не са в съавторство. Нямам информация да са цитирани в трудовете на други учени или награждавани.

9. Лично участие на докторантката

Анализът на текста ме води до извода, че докторантката прави собствени приноси и сама, и с методическата помощ на научния си ръководител, стига до изведените от нея резултати.

10. Автореферат

Авторефератът е в обем 32 страници активен текст и в синтезиран вид представя най-важните насоки, изводи и приноси, постигнати в дисертацията. Отговоря на изискванията на вътрешнонормативната база на ПУ „Паисий Хилендарски“, на „Закона за развитие на академичния състав“ и на „Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности.“

11. Критични забележки и препоръки

- Към всички глави се забелязва раздробяване на параграфите. Това от една страна спомага за извеждане на акцентите, но от друга води до излишно детайлизиране на въпроси, които може да се разглеждат и по-обобщено.

- Докторантката като че ли пропуска да изведе достатъчно проблемите пред дългия процес на евроинтеграция, а те са много: недостатъчна подготвеност на политическите елити, трудното налагане на демократичните механизми, икономическите реформи, проблемите пред сигурността, нагласите на обществото – все неща, които забавят на моменти пътят към заемане на по-силна позиция на страната ни в евроатлантическите структури. От текста се създава впечатлението, че иска да се застрахова от евентуални критики за недостатъчен евроатлантизъм.

- В самото заглавие изразът „вътрешна политика“ отсъства, а глава трета е изцяло по тази проблематика. Отделно заглавието предполага разработка, която излиза извън рамките само на една дисертация. Вътрешната политика, външната политика, теоретико-политологичните аспекти на лидерството са подходящи за отделни дисертации. От това произтича и сравнително големия обем, още повече, че той съдържа и почти неизбежните за подобен труд разсъждения за демокрацията, анализ на някои от теоретичните концепции, които, макар и необходими, добавят обем на текста.

- Докторантката коректно цитира източниците, които ползва. На места в текста обаче не става ясно къде е нейното мнение и къде просто приема тезите на другите автори. Така се губят елементи от приносите и.

- Мисля че основният принос на докторантката е систематизирането на огромен емпиричен материал. Не мога да се съглася с изрази като: „за пръв път в българската научна литература“. Няма как да говорим „за пръв път“. Самата авторка цитира учени, чиито изследвания ползва. Има и защитени вече дисертации, които в една или друга степен разработват аспекти на изследвания период.

- Предлагам труда, след известни прецизирания да се публикува.

12. Лични впечатления

Нямам лични впечатления. Не се познавам с докторантката.

13. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати.

Смятам, че трудът и приносите в него могат да се ползват в обучението на студентите по политически науки и най-нова българска история. Определени поуки и знания могат да извлекат и действащите политически елити. Винаги систематизираните знания могат да помогнат за по-верни решения в българската политика.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания на „Закона за развитие на академичния състав” в Република България (ЗРАСРБ), „Правилника за прилагане на ЗРАСРБ” и съответния „Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Дисертационният труд показва, че докторантката Ваня Петкова Узунова притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност „Политология“ като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Ваня Петкова Узунова в област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.3. Политически науки, докторска програма „Политически науки“.

27.08.2024. г.

Рецензент: .....

Проф.дн Тодор Галунов